

Vážení čtenáři,

přítuhoje. Ne, neobávejte se, nekomentuji volby ani kroky okolí pana prezidenta. Rád bych však přivítal podzim s jeho ranními mrazíky, s barvícím se listím, s mlhou převalující se nad orančí, čtenějším větrem i deštěm, padajícími přezrálými plody, kropenatými dýněmi, žloutnoucí trávou, kvašáky a burčákem. K prvním plískanicím patří svým způsobem i koncentrované teplo, tedy rum. Málokoho překvapí, že stejné slovo znají prakticky všechny jazyky. Jen Rumuni a Švédové nápoji říkají rom, ve švédštině totiž slovo rum znamená místnost či pokoj. Ostatním jazykům voní po cukrové třtině, namátkou litevštině, maďarštině, hebrejštině, vietnamštině, mongolštině... I esperanto má své rumo. A čeština? Slovník spisovného jazyka českého klade před lihovinou přednost jiným významům. SSJČ: „rum citosl. označuje temný, rachotivý zvuk: rum-prásk chlapi vystřelili (Bass); též ve spojení rumpity rum (Jirásek) označuje rachot bubnu – rum (z něm.) odpadky a úlomky na stavbě; rozpadlé zdivo ap.: hromady cihel a rumu; odklízet r. ze zboženiště, hrad pustl a sklesl v rummy (Jirásek)“. Při jazykovém prokřížení Evropy nezbývá, než si všimnout latinského rumor s významem hluk, lomoz, rozruch a pak zacílit na německé rummel (povyk, shon, ruch) označující současně kejkle a triky spolu s vůči češtině asi výchozím významem haraburdí, krámy. Mimochodem hovorově tak Němci říkají i blázinci. Byli to ovšem Britové, kdo přidal rozpalující rum (foneticky ram) našim životům, ať již čistý, nebo zředěný ovocnou šťávou. V angličtině totiž slovo nese slangový význam divný, nepříjemný, odpudivý. Tedy jako když mořem křtěnému cizozemci nabídnete „echt“ socialistický bramborový rum „s plachetničkou“ na etiketě. Shrnutí a podtrženo, rumař tedy není vyznavač či znalec destilátů původem v Karibiku, ale člověk vykonávající rumařinu neboli těžkou práci. Uf! A ta, stejně jako rum, vyvolává hřejivý ruměnec.

Dostatek inspirativního čtení přeje Libor Kalina

BABÍ LÉTO

František Halas

Noc reklamní prospekt prázdnoty
text hvězd zbytečná interpunkce naší planety
jež v prázdnu točí se jak ty kol osy své
bědná kostnice

Babí léto ústa opřádá
nemluví toť vlasy děda Vševeda
plíživou pravdu zániku již se vyhýbáš
na podzim poznat máš

3 otázky pro Miro Švolíka

Jak se stane, že fotografa inspirují verše prokletého básníka?

V roce 2012 byla v belgických Antverpách výstava umělců v Galerii Baudelaire. Vystavujícími byli Holanďané, Belgičani, Francouzi, Češi, Slováci... Výstava, ke které byl vydán i obsáhlý katalog, měla název *Hommage à Baudelaire*. Zařadili mi tam tři fotografie (a taky na obálku čtvrtou) inspirovanou básní knihy *Květy zla*.

Tedy ojedinělý podnět, ale jak se z něj stal cyklus?

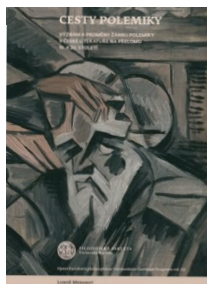
Před dvěma roky začala tatáž Galerie Baudelaire připravovat knihu *Pařížský splín* ke 200. výročí narození CH. B. (9. 4. 2021). Pravděpodobně si její kurátoři vzpomněli na ty mé fotografie, a tak mne oslovili, zda bych nevytvořil dvacet knižních ilustrací k padesáti vybraným Baudelairovým básním. Souhlasil jsem a hned si jeho básně koupil v českém překladu. Ale nezačal číst, protože to bylo jakési příliš náročné. Nakonec, jak běžel čas, jsem se donutil si celou knihu přečíst. Zjistil jsem jediné, že je to pro mě tak nesrozumitelné, že to nejspíš musím přečíst vícekrát. A najednou, jak jsem to četával po večerech, jsem začal pronikat do těch textů, do Baudelairova světa. Začal se přede mnou otvírat nový a úžasný svět básníka, jeho doby, jeho názorů na svět, na ženy, na muže. Byl jsem čím dál tím více uchvácený. A naprosto nadšený. Texty, které byly napsány před zhruba 150 lety, na mne působily velmi současně. Nakonec jsem se bezmála ztotožnil se světem Ch. B.

Prozradíte něco o metodě a prezentaci?

Vytvářel jsem k básním nejdříve kresbičky, skici a nakonec fotokoláže. Celá tato práce mi trvala osm měsíců. Bylo to v čase covidových lockdownů, měl jsem na to čas a mohl se na to celé krásně soustředit. Kniha s mými fotografiemi vyšla v holandštině přesně 9. dubna 2021 a je nádherná. Fotografie z knihy budu nyní poprvé vystavovat v rajhradském klášteře a následně v listopadu přímo v Antverpách v Galerii Baudelaire.

Doc. Miro Švolík (1960) je slovenský fotograf žijící v Praze, aktuálně zde vede ateliér fotografie na vysoké škole Art & Design Institut. Dlouhodobě se věnuje především inscenované fotografii, obvykle kombinované s množstvím ryze výtvarných prvků, a fotografickým montážím.

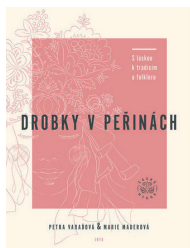
At' žijí polemiky!

Polemika je kořením, které čtenářům novin a časopisů nejvíce chutná. Monografie Luboše Merhauta *Cesty polemiky* (Univerzita Karlova, 2021) zkoumá významnější polemiky v české literatuře na přelomu 19. a 20. století jako svébytný žánr. Zaměřuje se na různorodé případy a typy diskusí o národní literatuře, posuzuje například polemiku o dílo a osobnost Jana Nerudy jako jeden z konceptů utváření veřejného prostoru. Komentuje programové i osobní polemické střety mezi F. X. Šaldou a okruhem časopisu *Moderní revue*, spory o význam

díla Vítězslava Háška. Stranou nezůstalo ani polemické i politické pozadí vzniku a působnosti manifestu *Česká moderna*, odrážející se v korespondenci J. S. Machara a T. G. Masaryka stejně jako Masarykovo angažmá v rámci tzv. hilsneriády. Dobovou uměleckou diskusi ilustruje na ohlasu tvorby a osobnosti K. H. Máchy. Kniha podává syntetizující obraz o polemikách jako o žánru se zvláštní pamětí, působícím prostřednictvím textů různorodého založení, jako o fenoménu na pomezí diskurzivních praktik, oborů a společenských kontextů. Podobně jako se pohybuje na žánrovém pomezí, překračuje polemika pole literatury (umění) a prolíná se se sférami mimouměleckými. (ctrl)

S láskou k folkloru a tradicím

Autorky knižní novinky *Drobky v peřinách* (Jota, 2021) Marie Maderová a Petra Varad'ová nabádají své čtenáře k osvojování zvyků a rituálů našich předků, což může dle jejich názoru vést k uvědomělejšímu a spokojenějšímu životu v souladu s přírodou. Přibližují tradiční život Moravanů s lehkostí a vtipem. Například v kapitole *Nuda nebude po celý rok* popisují tradice úzce spojené s jednotlivými slavnostmi, ať církevními nebo světskými, a nabízejí alternativy,

jak dnes aktivně prožít rok zvyků a obyčejů. V kapitole *Jaký kraj, tak se stroj* se nezabývají ani tak tím, v jaké vesnici se oblékají nejzdobnější kroje, ale spíše tím, jak se dnes můžeme inspirovat svými babičkami, které recyklovaly oděv a oblékaly staré kousky do nového hávu. Dotýkají se tématu udržitelné módy, ekotextilu nebo nové cesty současného módního průmyslu. Kniha také obsahuje rozhovory s výjimečnými lidmi, kteří našli smysl v tradičním řemesle a začali produkovat naturální vína nebo vyrábět dřevěné hračky, podporující u dětí jejich zdravý pohybový vývoj. Opustit cestu „mít“ a vydat se po pěšinkách „žít“, vnímat důsledky současného globálního způsobu existence a pomalu se vydat směrem, který nám ukazuje, jak zpomalit a učit se navzájem si naslouchat... (ctrl)

Kterak žvaní žvanilové

Kniha *Bulšit* (Galén, 2021) Františka Koukolíka pojednává o nenápadné součásti současné kultury, o žvanění. Žvanění kupř. u piva je staré jako lidstvo samo, nicméně jeho současný do-
sah je díky internetu a sociálním sítím globální a nesrovnatelně významnější. Žvanění (plkání, blábolení, šeptanda ale i „fejkování“ – z angl. fake news) je natolik rozšířené, až se stalo běžnou sociální aktivitou. Žvanění není lhaní, o to hůře se tato rakovina komunikace poznává. Lidé, kteří se ostatní ve jménu moci snaží za jakoukoli cenu ovlivnit, ovládají techniku žvanění skvěle. Za pomoci bulšitu, cíleného

mrzačení podstaty výměny a šíření informací, vlastně podřezávají větev, na níž sedíme. Žvanil se snaží přesvědčit svým projevem, ohromit propagandou, utáhnout posluchače pseudovědou a příliš se nezabývá reálnou skutečností, natož prokazatelnou argumentací. Přehání a vtípkuje, rád se zdobí citáty. Je okázalý, nadbíhá fanatismu, pracuje s pověřčivostí. Žvanilové jsou nejsilnější, jakmile je téma, o kterém mluví, širší a hlubší než jejich znalost dané věci. Hojně mívají rysy narcisismu a psychopatie, bývají nečestní, rádi se chlubí a nepřijímají žádnou odpovědnost za svá sdělení, a to i když (více méně omylem) zastávají odpovědná postavení. (ctrl)

Výstava soudobé kultury 2028?

Vedení města Brna se podnětně rozhodlo usilovat o roli Evropského hlavního města kultury roku 2028. Jedná se o významnou příležitost k mezinárodnímu zviditelnění, spojenou zejména s nezane-

dbatelnou možností čerpat unijní prostředky pro resort městské kulturní infrastruktury nad rámec obvyklých evropských fondů pro dané období. Předchůdci dnešních radních se již stejnou myšlenkou zaobírali, do soutěže se však nakonec nepustili, a tak se vedle Mons (Belgie) pyšnila titulem EHMK 2015 Plzeň. Rok 2028 by se dal v Brně zhodnotit především s ohledem na jubileum Výstavy soudobé kultury z roku 1928. Ta přidala městu jeho obdivované funkcionalistické výstaviště a věhlas úspěšné prezentace demokratických vymožeností mladého Československa. Kultura i kulturnost dostaly v posledním století řadu nových významů a definic. Právě proto by mohlo být podnětné podívat se na současnost očima našich předků a porovnat, v čem jsme dál a kde zaostáváme. Je zde však nebezpečí, že zůstane u pouhého záměru a namísto rozkvetlého a opět pulzujícího výstaviště zbude trpká pachučí promarněné příležitosti, jako v roce 2018 při festivalu RE:PUBLIKA. (Ik)

Čteme s Českem

Také letos se Památník aktivně zapojuje do programu „Celé Česko čte dětem.“ V rámci týdne čtení přiblíží především nejmenším návštěvníkům 20. října od 14.00 vybrané pasáže z knihy *Putování s Kašpárkem* její autorka Lenka Žaliová. Cílem projektu je společným čtením budovat pevné vazby v rodině a podpořit aktivní zájem o knihu u dětí, které se teprve s písničky seznamují.

Z ohlasů v návštěvní knize

Děkujeme za inspirativní, fonickou a kreativní výstavu Ladislava Nováka.

Vera Richards, Ivo Janeken, Seattle

Výstava a celý areál nám opět potvrdil, že Moravané se stále mají, a čím dál víc v dnešní době, pyšnit. Procházka expozicemi s úžasným výkladem Ivana Zálešáka nás osvěžila a obohatila, a to jsme zde byli reprezentanti tří generací.

M+M+J z Vysočiny

Nádherná výstava o baroku plná zajímavých informací.

Jelínkovi

Herzlichen Dank für die beeindruckende Führung von Hana in Deutsch.

Lisa Leitner, Dresden

Výklad nás zcela nadchl a přijedeme příště na celý den.

Studenti VUZV Rapotín

Z nejbližších akcí v Památníku

Z technických důvodů nebude vystavena v termínu slibovaném v minulé Literce kolekce snímků Romana A. Muselíka, koláže Miro Švolíka 16. 10. – 16. 11. doplní studentské práce.

StřeDění 20. října od 16.00 nabídne aktivní setkání se současnými verši, podvečer v Památníku naplní básník a výtvarník Miroslav Koupil, respektive jeho performance vystavěná na nonsensové poezii, nebudou chybět ani jeho kaligramy a morseogramy.

Skrytá paměť Moravy - „V obraze“

První podzimní den se v Památníku konalo slavnostní finále jubilejního 15. ročníku celostátní literární soutěže Skrytá paměť Moravy. Jitka Stritzlová a Šimon Latýn přečetli ukázky ze svých textů, které jsou již spolu s dalšími osmi uchovány pro budoucnost v letošním literárním sborníku. Oceněným byly předány keramické ceny z dílny Ludmily Kováříkové a také finanční odměny. Nyní již stojí soutěž na začátku dalšího ročníku, který 22. září vyhlásil František Lukl, náměstek hejtmána Jihomoravského kraje. Tentokrát jsou mladí autoři zváni do světa výtvarného umění, téma „V obraze“ nabízí například možnost stát se součástí historického výjevu nebo abstraktní kompozice. Obraz se může stát vstupem do jiného časoprostoru – od pravěkých kreseb po moderní umění, soutěžící jistě budou také pracovat s dalšími významy nabídnutého slovního spojení. V odborné porotě, jmenované pro 16. ročník Radou Jihomoravského kraje, zasedne opět Olga Jeřábková, Romana Macháčková, Anežka Soukupová, Tomáš Jeřábek a Libor Kalina.

Ačkoliv soutěž vyhláší Jihomoravský kraj a na Moravě má tradičně největší ohlas, přihlásit se mohou zájemci z celé republiky, a to do 31. března 2022. Podmínkou je věk 11–19 let v době uzávěrky a splnění zadané formy prozaického textu: vyprávění pro I. kategorii (11–15 let) a povídka pro II. kategorii (16–19 let). Statut soutěže Skrytá paměť Moravy, přihlášku do letošního ročníku a aktuální podmínky naleznou zájemci na webových stránkách www.jmk.cz, www.muzeumbrnenska.cz a na Facebooku.

Stejně jako každý rok jsou i tentokrát na zimní měsíce plánovány semináře tvůrčího psaní Krocení literární múzy. V jaké podobě se uskuteční, zda on-line nebo opět během osobních setkání, zatím není jisté, termíny a forma budou podřízeny aktuální epidemické situaci a oznámeny školákům nejpozději na začátku prosince. (ap)

